

Avrupa Birliği'nin Geliştirilmiş Genişleme Stratejisi

Hazırlayan: Selim Yenel

Avrupa Birliği'nin elindeki en önemli araçlarından biri genişleme stratejisi, diğer bir ifade ile yeni üye kabul etme politikasıdır. İngiltere'nin AB'den ayrılması bir tarafa bırakılırsa, Türkiye dahil birçok ülkenin AB'ye üye olmayı hala arzulaması, AB'nin çekim gücünü göstermektedir.

Nitekim Sırbistan ile Kosova bu sayede ikili sorunlarını çözmeye başlamışlardır. Makedonya sırf üyelik sürecini başlatabilmek için ismini değiştirmeye razı olmuştur. Bu nedenle, geçtiğimiz Ekim ayında yapılan AB Konseyinde Fransa'nın engelleme yaparak bu ülkelerin katılım sürecindeki beklentilerini boşa çıkarması Batı Balkanlarda¹ hayal kırıklığı yaratmış, AB'nin inandırıcılığına darbe vurmakla kalmayıp, AB'yi de yeni politika arayışlarına sevk etmiştir.

Fransa genişleme sürecini belli bir kalıba sokmak amacıyla Kasım ayında "AB'nin katılım sürecinin reformu" başlıklı bir taslak hazırlamıştır.² Daha sonra Komisyon'un yeni bir katılım çerçevesi çizmesi istenmiştir. Komisyon "*Batı Balkanlar İçin Kabul Edilebilir AB Perspektifi*" başlıklı bir belgeyi 5 Şubat tarihinde üye ülkelere sunmuştur.³ Bu belgenin önümüzdeki Mart ayında Konsey'de değerlendirilip sonuçlandırılması beklenmektedir.

Bu belge esasında mevcut katılım sürecine dayanmakta ve çok fazla yenilik getirmemekte, sadece bir kaç hususa daha fazla kesinlik kazandırmakta ve olası bir gerilemede yaptırımları daha açık sıralamaktadır. Bu şekilde üstü kapalı şekilde Macaristan ve Polonya'da yaşananların tekrarını önlemek amaçlanmaktadır.

Komisyon'un hazırladığı belgede, mevcut otuz üç müzakere fasılları⁴ altı gruba ayrılmıştır. "Temeller" (Fundamentals) başlıklı grupta *adalet, hukukun üstünlüğü, temel haklar* gibi unsurlara öncelik verilmektedir. Bu gruptaki fasılların, ilk açılacak ve son kapanacak başlıklar olacakları ve bu konulardaki müzakerelerin tüm sürecin gelişmesini belirleyeceği ifade edilmektedir.

Katılım sürecinin belirli koşullara bağlı olmasının gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bakımdan koşulların *'tarafsız, kesin, ayrıntılı, katı ve denetlenebilir'* olması istenmektedir.

Müzakerelerin her safhasında üye ülkelere bilgi verilmesi ve denetimin sürekli olması, bir müzakere faslı kapansa bile gerileme olduğunda tekrar açılabilmesi, sürecin durdurulabileceği, maddi yardımların azaltılabileceği veya kesilebileceği belirtilmektedir. Bunun yanı sıra, ilerleme olduğunda da mükâfat olarak aday ülkenin bazı AB toplantılarına gözlemci olarak katılımı önerilmektedir.

¹ Batı Balkanlar tanımı AB'ye aittir. Arnavutluk, Bosna-Hersek, Karadağ, Kosova, Kuzey Makedonya ve Sırbistan kastedilmektedir.

² <https://www.politico.eu/wp-content/uploads/2019/11/Enlargement-nonpaper.pdf>

³ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/enlargement-methodology_en.pdf

⁴ 34. Fasil - Kurumlar ve 35. Fasil - Diğer konular ayrıca ele alınacaktır.

Belgede önerilen hususlar, müzakerelere daha başlamamış olan ülkelere yönelik hazırlanmışsa da, Karadağ ve Sırbistan'a da uyarlanabileceği kaydedilmektedir.

Komasyon'un belgesinde ilginç noktalar da vardır. Örneğin inanırlık bağlamında verilen sözlerin tutulmasına vurgu yapılmakta, tüm tarafların mevcut sorunları (ikili kastedilmekte) katılım sürecinde istismar etmemeleri gerektiği kaydedilmektedir. (Şu anda AB dönem başkanı olan Hırvatistan'ın üyelik müzakerelerinde Slovenya ikili sorunlarını kullanarak engeller çıkarmıştı.)

Aday ülkelerle daha yakın diyalog arzulanmakta, yüksek seviyeli ortak toplantılar bakımından düzenli Zirveler yanında, bölge ülkelerini ilgilendiren konularda Bakan seviyesinde toplantıların yapılması önerilmektedir.

Belgede ayrıca, "bölge ülkelerinin AB ile yakın entegrasyonun ve reformların getireceği imkanlara ve *olumsuz üçüncü ülke etkileriyle* mücadele etmenin önemine" dikkat çekilmesi istenmektedir.

Değerlendirme:

Komasyon'un hazırladığı belgede çeşitli hedefler bulunmaktadır. Öncelikle üyelik havucu ile Batı Balkan ülkelerinin AB'ye yönelik politikalarından vazgeçmemeleri, ancak katılım sürecini olabildiğince yavaş olmasını sağlayarak, üyeliğin geciktirilmesi amaçlanmaktadır. Yukarıda da ifade edildiği gibi, koşulların daha belirgin konmasının ve tekrarlanmasının bir nedeni de ülkelerin üye olduktan sonra AB değerlerinden uzaklaşmaması içindir.

Belge, mevcut müzakere sürecine çok önemli değişiklik getirmemektedir. Zaten üye ülkeler her aşamada bilgilendirilmekte, her yıl rapor hazırlanmaktadır. Her an müzakereler durdurulabilmektedir. Türkiye örneğinden yola çıkarsak, zaten ülkemize yapılan muamele bu yazılanlardan çok farksız olmadığı gibi, yaptırım konarak daha da ileri gidilmektedir. Dolayısıyla bu belge daha çok Fransa ve Hollanda gibi genişlemenin yavaşlatılmasını isteyen ülkeleri tatmin etmeye yöneliktir. Şu anda katılım sürecinde en ileri durumda bulunan Karadağ ile müzakereler, bir önceki Komasyon döneminde (2014-19) yeni üye alınmayacağına açıklanmasından sonra bilinçli olarak yavaşlatılmıştır.

Üçüncü ülke etkisinden bahisle Çin, Rusya ve Türkiye kastedilmektedir. Ne yazık ki AB son birkaç yıldır ülkemizi bu bölgede adeta rakip olarak görmekte, sanki bölge ülkelerini AB yörüngesinden uzak tutmaya çalıştığımız gibi yanlış bir algı sürekli tekrarlanmaktadır.

Sonuç olarak, genişlemenin AB'nin elinde bir etkileme gücü olarak kalabilmesi için sopa olarak nitelenebilecek kısımların öne çıkarılmasından ziyade havuç kısmına ağırlık verilmesi daha uygun olurdu. Tarihinde ilk kez üye bir ülkenin ayrılmasını yaşayan AB'nin, yeni üyelerinin katılım sürecini zorlaştırıcı bu tür koşulları sıralaması yerine üyeliği çekici hale getirecek değişikliklere gitmesi beklenirdi. Ancak, belge bir bakıma AB'nin bölge ülkelerine bakış açısını yansıtmaktadır. Batı Balkanlar coğrafi açıdan AB üyeleri tarafından çevrelenmiştir. Bu bakımdan bu ülkelerin AB ile bütünleşmeden veya yakınlaşmadan başka seçeneklerinin olmadığı düşüncesi açıkça hissedilmektedir.